

ЦИЈЕНА:

за Црну Гору на годину 10 перл., на по год.
5 перл.; ван земље 15 франака у злату.

за Црну Гору број 10 пара
за Стране Земље број 20 пара

ЛИСТ ИЗЛАЗИ
УТОРНИКОМ И ПЕТКОМ

ВЈЕСНИК

АДРЕСА:
„Вјесник“ Цетиње, (Црна Гора)
ADRESSE:
„Vjesnik“ Cetinje (Montenegro)

РУКОПИСЕ ВАЉА СЛАТИ УРЕДНИШТВУ „ВЈЕСНИКА“
А ПРЕТПЛАТУ И ОГЛАСЕ АДМИНИСТРАЦИЈИ
ОГЛАСИ СЕ НАПЛАЋУЈУ ПО ПОГОДБИ

Његовом Величанству
КРАЉУ ЦРНЕ ГОРЕ

Цетиње.

У тренутку кад италијанска војска са поуздањем полази противу заједничког непријатеља, пријатно ми је да упутим Вашем Величанству и храбром црногорском народу Моје најтоплије жеље за нашу заједничку побједу.

ВИКТОР ЕМАНУЕЛ.

Његовом Величанству
КРАЉУ ИТАЛИЈЕ

Рим.

У часу тако свечаном кад Ваша славна земља улази у рат против нашег вјековног непријатеља, срце Моје и Мојега народа испуњава се радошћу што ће Моја војска корачати заједничкој побједи раме уз раме са храбром војском Вашег Величанства, пошто су оба двије од увијек лиле племениту крв за слободу — идеал наших народа и наша два Дома.

НИКОЛА.

Цетиње, 14. маја

Међу Италијом и Аустријом отпочела су непријатељства.

Сумње више нема, Италија се налази у рату са двојема германским царевинама. Нестало је потоње котве спасења Бечу и Берлину. Окружени са свију страна непријатељима моћним и богатим, морају пасти на кољена.

Бојеви су већ букнули на суву, на води, у ваздуху. Сјајна и силна италијанска флота крстари по Јадранском Мору и једва чека час да се освети за Вис. Али противник се још крије у јазбини утврђења Поле и Боке. Похватаће се гњевно и јетко, јер су један на другога безгранично кивни. Аустријанци су са аероплана бомбардовали Млетке.

Први њихов акт рата са Италијом, па дивљаштво и безумље! Млетци су историјска и умјетничка светиња читавога свијета.

У тишини, у склоништу дубоког размислања, Италија се спремила за ове велике дане. Успела се на завидну висину улоге сатрудника у мучној и опасној борби са аустро-њемачким насиљем. Дала је најскупоценији прилог у крви да би се брже учинио крај овим страховтама у Европи и засновао нови правичнији поредак. За правду и слободу потегла је мач, и надамо се, да њена акција неће повриједити узвишена начела, која су је учинила снажном и симпатичном. Њене су жртве велике, јер није лако побједити Њемачку и Аустрију, и зато је очекује сразмјерна награда. Главно је питање сломити опаснога противника, па тек послје долази подизање новог живота на рушевинама. Ступајући у рат, Италија неоспорно чини велике услуге и себи, и Савезницима, и ослобођењу Европе од њемачке хегемоније.

Краљ Виктор Емануел већ је у Фиоренци на челу своје војске. Пред њим се поносно лепрша

барјак славне куће Савојске, која је вазда ходила са својим народом, стално била израз његових осјећања, бранилац његових жеља. Садашњи, млади Краљ, достојни изданак тога дома, као ријетко који монарх схватио је дужности владоца новог времена, спојивши предања и искуство старине са полетом и новим начелима омладине. Уз њега је анђео његовог домаћег мира, његове породичне среће, Јунакиња од Месине, која је са ових наших страна у своје ново огњиште, које толико љуби, понијела собом врлине жене и владарке, мајке народа, вјерне кћери отаџбине. Она је сада у својем узвишеном елементу, да поред Краља и супруга, предводника храбре војске, посљедоватеља славних предака, остваритеља народних идеала, његује рањенике, тјешти удове и утире сузе у очима сирочади. Желимо им свакоју срећу, јер им је пут исти, на којем су племенити Савезници, и води их истоме циљу, којем и ми тежимо, којем неустрасиво корачају истински просвјешћене велике државе: Русија, Француска и Енглеска.

Положај на руском бојишту

Мишљене стручњака

Велика Галицијска битка, која је отпочела у половини априла изгледа, да је тек преживјела своје критичне дане.

Већ 7. маја — како се то види из руских званичних саопштења — она је у акцији Нијемаца извјесна сусталост, премда су њихови нападаји на поједине тачке руског фронта продужили да носе обиљежје крајњег огорчења. Енергични руски контра-нападаји изазвали су 8. маја у њемачким операцијама застој на многим дјеловима фронта, а 9. маја Нијемци су прешли у дефанзиву готово на цијелом свом фронту, чим је руска војска успјешно стала да продире напријед, заробљавајући на хиљаде војника са десетинама митраљеза. Још који дан — и ми ћемо, вјероватно, чути, да се њемачке армије враћају обратним правцем од Сана према Кракову или преко Карпата.

Ова потоња претпоставка није ни најмање невјероватна, јер је баш с оваквим планом извођено до данас свако аустро-њемачко наступање.

Обично су до сада аустро-њемачке масе, концентрисане у потаји на уском фронту, уз помоћ многобројних жељезница, слободно кретале напријед, а руска је војска морала постепено узмицати према својим резервама, које су јој се приближавале полако по обичним колским путевима. Готово увијек за 10—15 дана задржано је непријатељско наступање, а отпочели су упорни бојеви, у којима су Нијемци све више и више слабили, док су Руси осјетно ојачавали. Послије тога долазило је у операцијама до видљивог прелома, који је улоге сасвим изменио: Руси су све даље и даље потискивали свога непријатеља, иницијатива је коначно сва прелазила у руке руске војске, а аустро-њемачке су масе полако, с очитим негодовањем и досадом, одступале натраг...

Тако је било у мјесецу септембру у Сувалској губернији; тако је било у октобру и новембру у Пољској; у јануару и фебруару на Наревско-Њеменском фронту; у априлу на путевима према Митави... Тако ће се, без сумње, завршити и ова Галицијска битка, којој је требало око 25 дана да се развије. То је била тек прва половина њена — а друга половина требаће исто толико, ако не и више времена.

У овом тренутку особито су интересантне операције руске војске између Висле и Пшемисла. Изгледа да су Нијемци, који су покушали да продру преко Сана, упали оvdје у удешену клопку. Чим је главнина њемачке оперативне војске на овом фронту успјела да код Јарославова пријеђе преко Сана и да се шири дуж његове обале на 20 километара, то је реј њезин (на западној обали Сана) упао у процијеп између двије групе руске војске, које истовремено наступају и са сјевера и са југа. Природна је посљедица таквог положаја, ако не катастрофални, а оно у сваком случају у одступању неугодни пријелаз Нијемаца на лијеву обалу Сана, о чему ћемо по свој прилици имати извјештај скорих дана.

Значајна је чињеница, што се у посљедњим руским извјештајима говори о бојевима само са Нијемцима, а о Аустријанцима нема ни помена, иако се велика Галицијска битка води у покрајини аустријској, а не њемачкој. Изгледа, да је аустријска војска већ коначно ишчезла у својој савезници. Доуше, прије мјесец дана она је међу заробљеницима са Карпата необична замјета одјели аустријски војници били су обучени у њемачке мундире, а под аустријским мундирима скриваху се њемачки официри...

Рат Италије

Рим, 8. маја. (Закаснило.) Сенат у сједници, обиљеженој највећим одушевљењем, усред непрекидних овација, једногласно је усвојио предлог закона којим се даје влади пуномоћје за случај рата. (Стефани.)

Рим, 10. маја. (Закаснило.) Министарство Спољних Послова упутило је данас циркуларну депешу свима представницима Италије у иностранству у којој опширно излаже односе са Аустро-Угарском и овако завршава:

„Краљевска Влада, водећи рачуна о горњем, утврђена гласањем парламента и свечаним манифестацијама земље, ријешила се, и данас је изјавила у име Краља амбасадору Аустро-Угарске у Риму да се сматра, почевши од сјутра, 11. маја, у ратном стању са Аустро-Угарском. Иста наређења су јуче телеграфисана италијанском амбасадору у Бечу. Моли се Ваша Екселенција да саопшти горње Вашој влади. Сонино.“ (Стефани.)

Рим, 12. маја. Бомбардовање јадранске обале од стране Аустријанаца било је без важности. (Нар. извјештај.)

Рим, 12. маја. Отпутовала је врховна команда војске. (Нар. извј.)

Рим, 12. маја. Синоћ су отпутовали Макио и Билов, аустријски и њемачки амбасадор, са особљем амбасаде и консулата, без икаквих непријатељских манифестација од стране грађанства, које је тако дало

противницима једну лекцију о цивилизацији. (Нар. извјештај.)

Рим, 12. маја. Сви војни обвезници одговорили су на позив. Чак се пријављују и они који нијесу позвани. Народно осјећање је једнодушно у погледу рата. (Нарочити извјештај.)

Рим, 13. маја. На пучини исеред Гаргана ојажен је један ратни брод аустријски са 4 топиљера који су се журно удаљавали. Вјероватно је да је тај ратни брод био приморан да се повуче од Барлете на коју је бацно неколико топовских метака који нијесу причинили никакве штете. (Радиотел. извјештај.)

Мурићани, 13. маја. Из Медове јављају, да су се недалеко на пучини сусреле галијанска и аустријска флота и да су послије кратке борбе потопљене двије аустријске топиљаче и један сумарен. Званичне потврде још нема. (Нар. извјештај.)

Изјава Талијанског Краља

Московско „Руско Слово“ саопштава, да је приликом потоње министарске кризе у Риму, кад се Италија одлучивала за рат, Краљ Виктор Емануел пред шефовима политичких странака, заступљених у Парламенту, учинио ову изјаву:

— Ја никако не могу мојој војсци издати наредбу, да пође у бој заједно са војскама Аустрије и Њемачке.

Напредовање Савезника

на Дарданелима

Париз, 12. маја. У Дарданелима, двије турске дивизије којима је лично командовао Лиман паша, извеле су бијесан нападај против британских трупа код Лелиа-тепе. Турци су били потпуно разбијени.

Енглези су имали други успјех на мору: један њихов подморски брод потопио је два турска топиљера и два транспортна брода; један од ових је зреловио трупе.

У јужном дијелу полуострва савезничке трупе се налазе на неколико метара од турских шанчева. Поред све непријатељске солидарне одбранбене организације, оне су постигле озбиљних успјеха. (Хавас.)

Изабрани народ

„Као Грци и Јудеји у старини, тако смо и ми, Нијемци, у данашње доба, дужни да свој живот на земљи водимо поносито уздигнуте главе, са несумњивим осјећањем да смо ми Богом изабрани народ.“ Према томе, као год што символ Њемачке, орао, високо леги над свим што је земаљско, тако се и Нијемац мора осјећати да је изнад свих народица, који су око њега и које његов поглед сусријеће под собом у бескрајној дубини.“

„Изабрани су народи били Грци и Јудеји. Изабрани народ посљедњих вијекова несумњиво је њемачки народ.“

„Ко то говори? Да ли какав њемачки напор у својој недјелној проповиједи, у жељи да патриотском тирадом очара своје парохијане? Да ли какво шарабатало ма из ког „Тагеспајтунга“?“

Не, то говори један од најтрезвенијих њемачких умова — Вернер Зомбарт.

Његова скорашња брошура „Händler und Helden“ прелази све што смо од Нијемаца до сад и најглушће слушали о рату. По Зомбарту рат је „божанствена привилегија њемачког народа“, како у прошлости, тако и у садашњости, и у будућности и „во вјеки вјекова!“

„Ми смо — вели он — народ ратника, народ јунака.“

Зомбарт одриче општечовјечанску културу и прогрес, изумијајући једино про-

грес технички. Он признаје само унутарњи национални прогрес, и у колико се један народ више развија, у толико је све даљи од других народа. Према томе неизбежна је и несавладљива мржња између држава.

„Борба држава т. ј. међународни рат, неизбежно је за сваки државни живот, у колико је он доиста живот“.

А пошто су Нјемци „изабрани народ“ (или како Зомбарт вели Богом изабрани — Gottesvolk), природно је да су рат и милитаризам раг excellence њемачке особине, као ни једног другог народа. Бити Нјемац значи бити јунак.

Упитаћете, може бити: у каквом су односу Гете или Бетовен према ратном јунаштву и милитаризму? На то Зомбарт одговара:

— Милитаризам је херојство, подигнуто до ратништва. То је Потсдам и Вајмар у највишој синтези. То је Фауст, Заратустра и Бетовенова партитура — у рову. Јер су и „Херојска Симфонија“ и увертира „Егмонт“, у суштини, прави милитаризам.

Потсдам је — Фридрих Велики, а Вајмар — Гете.

Германском духу одвратан је пацифизам. Зомбарт не зна скоро ни једног Нјемца иоле ауторитативног који би имао пацифистичких особина. Један је и једини изузетак Кантов трактат о „вјечном миру“; за то гај изузетак — вели Зомбарт, и не чини част своје писцу!

Нјемци — вели Зомбарт — све рјешавају ратом: и политичке, и социјалне, и културне проблеме.

Проблем пренасељености је проблем око којег су се мучили и национал економски и социјал-политичари и државници. А ствар је тако проста: „Нама је потребно што већи прираштај становништва да би смо били што издржљивији у борби са другим народима.“ И ријеч: „Нјемци се коте као бијели мишеви!“ само је доказ Божје милости.

Проблем васпитања такође је врло лако ријешен: „Задатак васпитања може бити само један: васпитавати њемачке јунаке, мушке и женске.“

Народна привреда? „Она прије свега има да служи интересима милитаризма и бити њему потчињена. Корист је од железница само у питању: са коликом брзином може Хинденбург пребацивати армије с једног фронта на други?“

Међународни односи? Циљ им је, да се Нјемац, ослоњен на свој исполитички мач, а оклопљен челиком од главе до пете, не да пореметити из своје узвишене мирноће. За то Нјемац мора бити економски независан од осталих народа“.

Тако и у културним питањима „Нема народа у свијету који би нам, у области науке, технике, умјетности или литературе могао ма шта дати што би заслуживало нашу пажњу и без чега не бисмо могли бити“. Зомбарт једино милостиво допушта да се Нјемци могу користити „импулсима из туђих литература и умјетности, али ипосшто култивирањем туђих умјетника и писаца!“

Значај ријечи „Европљанин“ има да се избаци из употребе: „Сваки човек има да се усавршава једино у оквиру својих националних особина“.

„Ми морамо — вели Зомбарт — избаци из душа својих и последње остатке старог идеала „опште човјечанског прогреса!“

„Ја знам — пише Зомбарт — зашто нас други народи гоне својом мржњом; они нас не разумију, али осјећају нашу огромну духовну надмоћност. Тако су некад мрзили Јудеје, јер су били Божји намјесници на земљи. Они су се ограђивали од свега туђег, бојећи се да им светиња, коју су носили у својим душама, не буде оскрнављена додиром са туђинцима и невјерницима. Тако су исто живјели и Грци међу варварима. Исто тако и ми, Нјемци, дужни смо да свој живот на земљи водимо поносито уздигнуте главе, са несумњивим осјећајем да смо ми Богом изабрани народ...“

У свом наступу великоњемачке надутости, Зомбарт не опажа да његово поређење Нјемца са Јудејима и Грцима намеће једно веома озбиљно, по њега готово катастрофално питање. Зна ли Зомбарт каква је судбина снашла Грчку и Јудеју? И зар исто такву судбину прокује и Зомбарт Нјемачкој? „Политика“.

Талијанска флота

Очекујући из дана у дан ратно ангажовање Италије, потребно је изнијети значај помоћи, коју ће доћи савезничка флота у Средоземном Мору.

Сада Италија може увести у борбу 5 или чак 6 дредноута (ако је готов „Андреа Дириа“) Осим њих, Италија има 8 оклопњака типа *la dредноут*, са врло много артиљерије.

Оклопних крстарица, најмодернијег типа, има 9, лакших крстарица 8, торпедера 46, подводних бродова 35.

Цјелокупна талијанска флота мобилисана је од децембра прошле године. Ако би се та флота придала француској поморској армији, која је сад под командом адмирала Буе де Лаперера, савезничка флота била би 4 пута јача од аустроугарске.

Због тога би се могао један велики дио талијанске флоте упутити у Дарданеле, гдје би њени велики топови још више убрзали развитак операција. У исти мах савезна би флота добила и јединствено подесне базе за акцију према Котору и архипелагу јужне Далмације, у талијанским пристаништима: Таренту, Отранту и Бриндизију.

Међу савезницама

— Фридрих против Њемачке —

У берлинском листу „Фосише Цајтунг“ чувени бечки историчар Фридрих немилосрдно удара по разметљивим њемачким патриотима, довикујући им оштро:

Аустрија страда, ништа мање него Њемачка, у погледу оскудице и самоодрицања, но она то све чини без шумног патриотског патоса. Ни у колико нам не може служити Њемачка за углед, јер смо ми и без ње доста урадили. Код нас би на примјер у Аустрији била насупина потреба као јело и пиће, насмијати се нашој влади и указати јој претом на изјесне погрешке. Но шта ћете, такви смо ми Аустријанци. То је карактерна особина, да унизимо сами себе и само да задовољимо ваше интересе. Рат је покорио многа разрачунавања, јер сваки који воли отаџбину пати од тешких рана које смо задобили код Биограда и Пшемисла. Послије рата ће у Аустрији (ако је овај рат сасвијем не упокоји!) требати што шта много измијенити, а дотле држаћемо се овако као до сала“.

Чудновато да Фридрих који иначе није навикао да у политици јавно говори истину, признаје да је Аустрија бачена догађајима у потчињен положај Њемачкој, и да се Словени у Аустрији отворено буне.

ВЕСТНИЦИ

Париж, 3. маја. (Бакоскило). Данас послјери подне одоили смо код Сенстрата са потпуним успјехом четврти њемачки противнапад. Одржали смо све положаје које смо јуче освојили и утврдили задобијене положаје. Њихову важност истиче жестоки непријатељски напор.

Јужније, Нјемци су претрпијели од стране британских трупа обиљне неуспјехе. Енглези су им отели југозападно од Ришбура читав километар шанчева. У другом нападају који се продужава, опет су Енглези напредовали у правцу Кинзерна и проширили фронт у дужини од 300 метара са 1500 ширине. Њемачки губитци су врло велики. Напредовање британских трупа наставља се.

У сектору сјеверно од Араса продужили смо у различитим секцијама да утврђујемо нови фронт и протјерали смо непријатеља са неких западних тачака. Наше трупе у овим борбама прса у прса показале су много издржљиве енергије. Освојили смо 200 метара на утврђеном клину који силази са висоравни Лорета према фабрици шећера у Сусесу.

У Шампањи, сјеверозападно од Вил-сир-Турб, било је локалне акције у којој смо имали врло сјајних успјеха. Изводећи одмах противнападе, повратили смо дио изгубљеног терена и заробили 77 Нјемаца, међу којима 3 официра. У току дана смо извели други противнапад који је извршен са много полета бајонетом и бомбом. Тако смо завладали свима положајима. Непријатељ је претрпιο огромне губитке које смо констатовали својим очима, јер смо нашли на грудобранима шанчева више од 1000 њемачких лешева. Осим тога смо заробили 300 Нјемаца, међу ко-

јима 9 официра, и заплијенили 6 митраљеза. Готово сав непријатељски ефектив је остао у нашим рукама или на терену. (Хавас.)

Париж, 10. маја. У читавом крају сјеверно од Араса Нјемци су претрпијели низ неуспјеха. У току последње ноћи настављене су борбе на извјесним тачкама са крајњом жестином.

Британска војска постигла је успјехе источно од Фистибера.

Сјеверо-источно од капеле Нотр-Дам-де-Лорет напредовали смо више стотина метара и заробили нешто војника. Сјеверно од Невил-Сен-Васт отели смо низ непријатељских шанчева и допали до раскршћа сјеверно од села. Осим тога смо освојили нове групе кућа у самом селу.

На осталом фронту ништа значајније.

Непријатељски аероплан бацио је три бомбе на отворену варош Шато-Тиери. (Хавас.)

Париж, 11. маја. Између Ниепора и Ипра било је живе артиљеријске борбе коју је изазвало успјешно гађање наше артиљерије.

Наша тешка артиљерија гађала је радионице у Гаверсију југозападно од Останда.

Сјеверно од Ла Басе, британске трупе у нападајима поново су напредовале.

Сјеверно од Невил-Сен-Васта, Нјемци су покушали да нападну са врло знатним снагама, али су дошли под ватру наше артиљерије и били одмах заустављени, претрпјевши врловелике губитке.

Накнадни извјештаји који су данас примљени, истичу важност наших јучерањих успјеха сјеверно од капеле Нотр-Дам-де-Лорет. У огорченој бајонетској борби уништили смо непријатељске елементе који су нам се опрли и заплијенили више митраљеза.

На осталом фронту ништа ново. (Хавас.)

Петроград, 11 маја. Главни Штаб Кавкаске Војске саопштава 9 маја: На фронту кавкаске војске није било ниједног важнијег окршаја (Вјестник)

Дневник

Оздравио. Г. др. Киселъев, шеф руске санитарне мисије у Пљевљима, био је оболио од пјегавог тифуса, лијечећи тамо наше раненике и болеснике. Г. доктор је оздравио, чему се искрено радујемо, желећи му да истраје у својој племенитој дужности, чијим нас је неуморним вршењем необично задужио.

Подводне лађе

(сумарени)

Прву подводну лађу саградил су у Специји, у Италији, 1892. Проналазач је Ђакинто Пуњини, а лађу је дао име *Делфин*. Али још раније, 1886., француски инжењер Губе (Goubet) конструисао је подводну лађу којој је надјенуо своје име. Прва Губеова подводна лађа била је бронзана, дуга 8 метара, и у њој су могла стати само два човјека. Кад год је хтјела да се загнури, морао се претходно отворити на њој један заклопац да би се добило чиста ваздуха; на крову је имала примитивни перископ. Ево таква је била прва подводна лађа: *Губе I*. Доцније су саграђени *Губе II* (дужина 8 метара) на *Симпоне*, *Gustav Zede* и затим друга серија подводних лађа, док се нине дотјерало до таквих, које имају до 787 тона тежине и 40 људи „војске“ (посаде).¹⁾

Подводна лађа, осим потребне ширине, има и све остале реkvизите који су потребни за поуздано пловење над и под водом. Зато „војска“ може стајати на крову и кад је море узбурано. Кад подводна лађа плови изнад воде, она обично употребљава моторе са унутрашњим ложењем (бензин, петролеј, нафта); али кад лађа плови испод воде, она употре-

¹⁾ Савршенији подводни торпедер саградил су скоро истовремено 1896. француски инжењер Laubeuf и италијански Laurenti.

бљава електричне моторе, којима дају снагу акумулатори.

Ваздух за дисање под водом добија се из нарочитих резервоара који су пуни компримованог ваздуха; али се обично томе средству прибјегава само кад се стоји дужи под водом¹⁾.

Кад лађа хоће да се загнури под воду, она испуни морем нарочита одељења, тако да тоне постепено остајући увијек у хоризонталном правцу: Овај рад се код садашње подводне лађе изврши за 5 минута. Повећање или смањење загнурења врши се помоћу хоризонталних кормила.

Кад се лађа загнури она види хоризонт помоћу перископа. Та справа је цилиндрична цијев која се по потреби диже и спушта над морем — обично 80 см. над морском површином — и помоћу комбинационих сочива и пријама командант лађе може чисто видјети у природној величини — т. ј. као што се види простим оком — све предмете који се налазе на морској површини: а ако хоће, може их помоћу сочива видјети и увећане. Ипак перископом може се видјети само један дио хоризонта: нешто мање од $\frac{1}{4}$, али окрећући га може се испитати и остало.

Што ради командант, кад му перископ покаже да је на хоризонту нека непријатељска лађа? Он прорачуна — нарочито по пракци коју је стекао вјежбањем у мирно доба — раздаљину која га одваја од непријатељске лађе, њен правец и брзину. Затим, познавајући брзину свога торпеда и узевши у обзир све што је потребно за ријешење проблема хита, он окрене лађу (ако је справа за бацање торпеда непокретна, као што је код већине подводних лађа) или намјести справу (ако је покретна, као код неких најмодернијих лађа) у правцу који хоће и, једнако загнурен под водом, избаци торпеду. Ако је рачун тачан, торпеда, која је дајдану савршено оружје, погодиће непријатељску лађу. Ако је та лађа велика и најмодерније конструкције, т. ј. снабдевена јаким оклопом на оном дијелу који је под водом, и који је брани од подводних експлозива, погодак торпеда неће је можда потопити, али ће је за штељо озбиљно повриједити. Али ако је то нека лађа старијег типа — као што су биле оне три енглеске крстарице које су Нјемци потопили у Сјевер. Мору — она је сасвим пропала.

Велики проценат потопљених и оштећених лађа доказује да је ово ново ратно оруђе, кад се њиме добро управља, једно од најстрашнијих оружја за нападање.

Највише подводних лађа за сада имају Французи: 95 лађа између којих Gustav Zedeu и Négide, које захватају по 787 тона, имају 4000 коњ. снага, прелазе 20 чворова над водом, а 10 под водом, а имају 8 цијеви за бацање торпеда и „војску“ од 40 људи. Енглези имају спремих 76 подводних лађа и још 20 се граде. Нјемци од 1905 год. имају 21 подв. лађу и неких 13 се још граде.

Апсолутна неутралност

Мадридски дописник једнога парискога листа пише, како је прије два мјесеца у шпанском двору и у самој краљевској породици завладала така неутралност према рату, да је чак забрањено о њему и да се говори. Узрок таког ријешења краљевог било је разилажење краљеве и његове матере у мишљењу о рату. Краљ је нагињао страни Тројнога Споразума, а његова мати, Аустријанка, Аустро-Угарској и Њемачкој. На то је краљ изјавио: „*Не желим да се пренесе рат у моју кућу; забрањујем да се од сад говори о њему.*“

Рече и тако остаде. Веће неутралности не може бити.

ОГЛАСИ

У рестаурацији до ЗЕТСКОГ ДОМА. добија се добра и укусна храна — за ручак; супа, говеђина и једно кувано јело, а за вечеру једно кувано или печено јело за Перпера 60 мјесечно; са додатком печена у подне Перпера 85, а са додатком и печена и слатког у подне Перп. 95. (1,3)

¹⁾ У Француској су чињени експерименти који се могу сматрати као дефинитивни. Прије неколико година се једна њихова подводна лађа загнурила под воду о изласку сунца и остала је једнако под водом до заласка сунца. „Војска“ је добила врућ „рнач“ (ручак) скуван на електрицитету. Сви људи су лекарски прегледани и нашло се да су потпуно здрави. Иначе за подводне лађе узимају се само добро развијени и потпуно здрави људи.